

MARK VERIN

PREHRA

TATRAN

70

ROKOV

PREHRA

MARK VERIN

PREHRA

Tri epizódy zo života nášho hrdinu

TATRAN

Vyšlo v roku 70. výročia Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2017
ako 5149. publikácia a 131. zväzok edície Slovenská tvorba.

Prvé vydanie

Prebal a väzbu navrhol Peter Zentko.

Zodpovedná redaktorka Eva Melichárková

Jazyková redaktorka Marta Bábiková

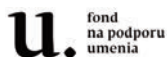
Technický redaktor Jaroslav Zdražil

Sadzba RS servis, Bratislava

Vytlačil Těšínská tiskárna, a. s., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

All rights reserved.

Copyright © Mark Verin 2017

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2017

ISBN 978-80-222-0907-6

*Mojim učiteľom, ktorí ma naučili chápať minulosť
a nestratiť sa v prítomnosti:*

*Pani profesorky Mičkovej z vrútockého gymnázia,
Jozefovi Gindlovi, archivárovi z Banskej Štiavnice,
a profesorovi S. V. Smirnovovi z Leningradskej univerzity.*

Hoci sa tieto príbehy zakladajú na skutočných udalostiach,
postavy, ktoré v nich vystupujú, sú vymyslené.
Akákoľvek podobnosť so skutočnými osobami je čisto náhodná.

PRVÁ EPIZÓDA

Kaukazský zajatec

Elbrus, jar 1986

... sneh nám vŕzgal pod nohami; vzduch zredol natoľko, až bolelo dýchať; krv každú chvíľu udierala do hlavy, ale spolu s tým mi prazvláštne pocity prúdili všetkými žilami, bolo mi ľahko na srdci, že sa nachádzam tak vysoko nad svetom: viem, je to detinské, nepriečim sa, ale ako sa oslobodzujeme od spoločenských pút, sme čoraz bližšie k prírode a bez toho, aby sme si to uvedomovali, stávame sa opäť deťmi...

MICHAIL JURIEVIČ LERMONTOV: Hrdina našich čias*

---

* Preklad z ruského originálu Mark Verin

Hrozivý zvuk kolies zobudil Gulivera z hlbokého sna. Akoby sa starý autobus už-už rútil zo skalného útesu do hučiaceho Baksanu. Horský potok sa valil do doliny takou silou, že ho bolo počuť až na cestu. Nakoniec sa autobus s rachotom vrátil na všetky štyri kolesá a motor zachrčal ako zranené zviera.

„Na Karpetné zdechnul kúň!“ zavyl pripitý český turista, ktorý ešte nestihol vytriezvieť po trojhodinovom lete z Moskvy do Minerálnych vod. Strach z muzeálnej Tu104-ky topil v domácej slivovici z plastovej fľašky. „Toš si dejme po púlce!“ pobádal ho mladší spoločník, ktorý mal po celý čas lyžiarsku čiapku nasadenú až po obočie. Dokonca i pri raňajkách v elitnom moskovskom hoteli Nacionál. Podľa ruskej sprievodkyne Táničky sa tam dostali dozajista omylom.

„Jsem z toho zmatena,“ vysvetľovala so silným ruským prízvukom a hrabala sa v papieroch, ktoré vytiahla z tašky s nápisom Intourist. „Na zpáteční ceste budete ubytovaní v hotelu pro turisty v Čeriomuškách. Tak si to hezky užijte! Noc v hotelu přímo naproti Rudému náměstí. Jako Američani!“

Vrátnik v zlatom vyšívanej livreji civel na lyžiarov, ktorí sa vyvalili z červeného autobusu s rovnakým nápisom ako na Táničkinej kabelke, a s nevôľou otváral dvere hlučnej skupinke. Ešte viac frflal, keď uvidel v bruchu autobusu batožinu, ktorú mal uložiť do úschovne. Ťažké batohy a obaly s lyžami zrejme ešte v Nacio-

náli nenocovali. Na pomoc si privolal údržbára, staršieho vysmiateho mužíka v montérkach, ktorý si hravo poradil s nákladom.

V Moskve vládla marcová zima, ale na uliciach už neboli kopy zamrznutého snehu. Milicionár, ktorý skamenel rovno naproti vjazdu vládnych vozidiel do Kremľa, bol zababušený do čierneho kožucha. Okraje ušianky sa opierali o kožuštinový golier, ktorý zakrýval skoro celú hlavu. Akoby nemal tvár. Večer Červené námestie nepôsobí tak monumentálne, ako keď je zaliatie denným svetlom. Zaniká aj hluk áut z prospektov, ktoré obkolesujú Kremel. Žiara pouličných lúčok a reflektorov spolu s námrazou pokrývajú budovy hrubou mosadznou patinou. Reflektory vrhajú ostré lúče na päť písmen vytesaných do červeného mramoru mauzólea a na červenú vlajku, ktorá sa majestátne vlní na hlavnej kremelskej veži. Chrám Vasilia Blaženého a pomník Minina a Požarského pôsobia ako z rozprávky...

Guliver nemal Moskvu v láske. Nikdy mu neprirástla k srdcu. Všetci sa tu za čímsi naháňajú, prevážajú sa z miesta na miesto, akoby boli na veľkej stanici a hľadali správny vlak. V metre sa mu nikdy nik neprihovoril. V Leningrade sa ti „babuška“ zahľadí do očí a po chvíli sa niečo opýta. Len tak, zo zvedavosti. Tu sú tváre akési neprívetivé, bál by si sa ich opýtať na cestu.

Ahá, prijezďij,¹ povedia si. Jeden z tých, kvôli ktorým je Moskva preplnená. Poznajú len vagzal a CUM.²

Teraz sa tu mal stretnúť s priateľom. S človekom, s ktorým prežili skoro štyri roky v Leningrade, vo vysokoškolskom internáte, na piatom poschodí bývalého verejného domu, na nábreží rovno oproti Zimnému palácu. Od rozlúčky ubehlo šesť dlhých rokov. Po skončení štúdiá sa snažili udržiavať kontakt, ale vymenili si len pár listov a priani k sviatkom. Tvár blízkeho človeka sa mu už-ž

¹ v zmysle nežiadanej návštevník

² CUM – skratka centrálného obchodného domu

vytrácala z pamäti, keď mu z ničoho nič zatelefonoval z Moskvy. Veľa sa však od neho nedozvedel.

„Príd! Čo budeme trepať po telefóne?! Teraz som v Moskve, ale častejšie bývam na Kaukaze. Zaujímavá práca, aj na šport mi ostáva čas. Ty si vždy rád lyžoval. Príď na Kaukaz, uvidíš, čo je to ozajstná lyžovačka!“

„To je celý Volčok,“ pomyslel si. „Svet – gombička!“

Guliverovi trvalo takmer pol roka, kým nasadol do lietadla na linke Praha – Moskva. Skúšal si to vybaviť ako súkromné pozvanie, ale na veľvyslanectve mu jasne povedali, že na Kaukaz sa môže dostať len ako turista. Nakoniec mu neostalo nič iné, len si kúpiť drahý zájazd v ČEDOK-u a pridať sa ku skupine lyžiarov, ktorí – znužení tatranskými a krkonošskými svahmi – hľadali nové zážitky.

Pred odchodom dostal od kamaráta stručný telegram: „*V Moskve mi zavolaj...*“ Číslo bolo oddelené dvoma pomlčkami. Na konci podpis: „*Volcok*“.

Guliver nikdy necestoval do Ruska ako turista. Iba raz mal sprievodcu. Keď prvý raz priletel do Leningradu, ich skupinu sprevádzala šarmantná úradníčka z ministerstva a prešedivený pán riaditeľ. Po pár dňoch si ho už nikto nevšimol. Sám sa musel orientovať v novom svete. Po roku tam bol už ako doma. Akoby sa tam narodil. Pomohli mu dva omyly, ktorých sa dopustil hneď v prvých dňoch. Keď sa v metre dostal do „tolkučky“ a masa ľudí, ponáhľajúca sa podzemným priechodom, ho doslova zovrela ako v lieviku. Prepadla ho panika. Našťastie rýchlo pochopil, že nemá význam ísť iným smerom. Ušetril veľa síl a možno aj kopancov, ktorými by ho potrestali za každý chybný krok.

Druhá lekcia bola oveľa trpkjšia. Dlhú sa z nej nevedel spať. Nešlo mu do hlavy, že sa také niečo môže stať v civilizovanom svete. Cestoval trolejbusom domov. Keď nasadol, vozidlo bolo poloprázdne, a tak si sadol k oknu. Na ďalšej zastávke nastúpila starenka s paličkou. Guliver vyskočil ako struna a ponúkol jej miesto. Starenka ho odmenila za galantnosť milým úsmevom. Na

nasledujúcej zastávke nastúpila matka s dieťaťom. Chlapčisko, mohlo mať sedem-osem rokov, len čo zbadalo miesto pri okne, kde sedela starenka, vrhlo sa rovno k nemu. Starenka vstala a s úsmevom mu uvoľnila miesto. Guliver to nemohol nechať tak a napomenul chlapca, aby starenke prenechal miesto. No vtom sa do neho obula práve ona:

„Ako si dovoľujete vyháňať zo sedadla tohto chlapčeka! Veď je to ešte dieťa!“

„Veď práve,“ bránil sa Guliver, „kedy sa naučí slušnosti?“

Starenka z jeho akcentu pochopila, že je cudzinec. Prísne sa na neho pozrela a riekla opovrhlivým hlasom:

„V čužoj monastyr so svojimi ustavami nelezut!“³

Guliver vystúpil na najbližšej zastávke a celú cestu k stanici metra mu uši horeli od hanby. Ako ho mohla tak surovo potrestať za slušnosť?

„Privykaj! To je Sovietsky zväz,“ povedal mu vtedy ktosi zo spolužiakov, ktorý nemal Rusov v láske.

No Guliver si len ťažko zvykal na také móresy. Až oveľa neskôr pochopil, že nie je rozumné priečiť sa miestnym mravom. Starší človek, s ktorým sa rozprával o nemilom zážitku v trolejbuse, mu na to povedal:

„Nečudujte sa. V krajine, kde v podstate niet rodiny, ktorá by nebola postihnutá vojnou, sú deti ako modla. Sú zárukou nového života. Preto sa k nim správajú s takou pokorou.“ Teraz je v Rusku – ako „inturista“. Pod prísnyim dozorom študentky bohemistky, ktorá si privyrába ako sprievodkyňa.

„Promiňte, môžu vám taky říkat Gulivere?“

„Da, konečno. Ja ne obizus,“⁴ vraví jej s úsmevom. „Som Slovák, nehovorím po česky, hoci im rozumiem veľmi dobre. Nechcem bratov urážať svojím akcentom.“

³ Nelez do cudzieho chrámu so svojimi móresmi! (*príslovie*)

⁴ Áno, samozrejme, neurazím sa.

„Já vám rozumím, ale já se musím cvičit v češtině.“ A pokračovala v rozhovore ruskou češtinou, ktorá mu pílila uši, akoby sedel v zubárskom kresle.

Autobus sa už dve hodiny lenivo predieral úrodnými poľami Stavropolského kraja. Pohľad na osady pri ceste nebudí obdiv. Drevené domy nesú stopy času a lajdáctva, rovnako ako polia, na ktorých ostali zvyšky minuloročnej úrody. Odborníci už dávnejšie upozorňovali sovietsku vládu, že ak sa jej podarí bez poškodenia dostať do obchodov aspoň polovicu úrody z týchto polí, budú police v sovietskych mestách praskať pod váhou tovaru. No ak aj naďalej takmer osemdesiat percent zhnije, budú hladovať.

V lietadle si listoval v novom vydaní *Argumentov a faktov*. Ako-by priletel do inej krajiny. Všade samé administratívne problémy, samé procesy a odhalenia prešlapov z minulosti.

„To boli doteraz slepí a hluchí?“ pomyslel si.

Usmiata tvár nového vodcu na prvej strane, spasiteľa v objatí obstarožného hollywoodskeho „kovboja“. Stačí sa pozrieť z okna autobusu a vidíš, že všetko je celkom ináč... Spomenul si na vtíp, ktorý mu rozprával moskovský taxikár: Brežnev s Chruščovom sa zo záhrobia pozerajú na svet a vidia nad Kremľom viať zástavu s heslom: PERESTROJKA!

„Počúvaj,“ vraví Brežnev staršiemu kolegovi. „My sme niečo budovali, keď tam dole stále hovoria o akejsi prestavbe?“

Telefón v Moskve neodpovedá. Guliver prešiel už celé námestie, nakukol do CUM-u, vystriedal niekoľko telefónnych búdok, ale stále nič. Stalo sa niečo? Alebo si Volčkov z neho opäť vystrelil? Celkom by to od neho vystalo. Niekedy sa správa ako dieťa. Prečo mu poslal telegram s telefónnym číslom?... Už ho nebavilo len tak sa prechádzať po meste v marcovom mraze. Vrátil sa do hotela. Pri vchode ho privítal nový vrátnik a nástojčivo sa dožadoval hosťovskej „kartočky“. V recepcii už bolo ticho a pokoj. Staršia

pani prísnyim pohľadom ponad okuliare sledovala Gulivera až k výtahu. Skôr ako sa otvorili automatické dvere, začul hlas:

„Hello, mister Guliver!“

Neveril vlastným očiam. Stála pred ním Anna. S otvoreným náručím sa k nemu rozbehla a skôr ako ju stihol objasť, mocne sa privinula k nemu, akoby sa bála, že jej unikne ako príznak.

„Kakimi sudbami?“⁵ zvolal dojatý, len čo sa oslobodil z jej zovretia, ťažko lapajúc dych.

Priložila ústa k jeho uchu a šepala:

„Davaj lučše na anglijskom!“⁶ Otočila hlavu k pozornej recepcnej, ktorá ich nespúšťala z očí.

„What a surprise! What the hell are you doing here?“⁷

Vzala ho pod pazuchu a odvieďla k baru za rohom, kam nesiahahal zvedavý zrak recepcnej. Za pultom stál mladý muž v čiernej košeli s pestrým kvietkovaným motýlikom. Usmial sa na dvojicu a ponúkol im miesto oproti. Len čo sa usadili, položil pred nich malý tanierik so zmesou píniových orieškov a slnečnicových jadierok.

„Would you like some drink?“⁸

„Ne bez udovôľstviya,“⁹ odpovedala Anna s charakteristickým „batickým“ akcentom.

Guliver bol v rozpakoch, akú rolu mu Anna prideliť. Rozhodol sa však pokračovať v hre.

„Scotch would be the right one, wouldn't be?“¹⁰ povedal Anne.

„To už stačí,“ usmiala sa potmehúdsy. „Tomu nerozumieš. Máme tu suchý zákon. Keď chceš, aby ti naliali dačo ostré, musíš sa tváriť ako cudzinec.“

⁵ Akým riadením osudu?

⁶ Hovor radšej po anglicky!

⁷ Aké prekvapenie! Kde sa tu, dočerta, berieš?

⁸ Dáte si niečo na pitie?

⁹ S radosťou. (*slangový výraz*)

¹⁰ Škótska bude asi najlepšia, všakže?

„No ja som cudzinec!“ namietol.

Mladý muž sa zasmial a nahol sa ku Guliverovi:

„Ale vy nie ste valutový cudzinec, takže na vás platia sovietske zákony.“

„Konečne sa cítim ako doma,“ povedal so sarkastickým úsmevom.

„Tagda dvesti gramm dľa meňa i bakal šampanskovo dľa mojej devuški!“¹¹

Anna ho pobozkala na líce a natiahla k nemu ruku. Vzal ju do svojej dlane a pevne ju držal, až kým sa na pulte neobjavili objednané nápoje. Pripili si na stretnutie.

Bože, ako ju miloval! Stále neveril, že drží za ruku ženu, po ktorej túžil celé roky. Ženu, ktorá mu nikdy nedala šancu priblížiť sa k nej bližšie ako k priateľovi. Aj v tridsiatke vyzerala ako sedemnásťka. Dlhé vlasy ľanovej farby jej padali až kamsi pod lopatky. Česala si ich na stred a nechala voľne padať na hrud' i na ostré, skoro atletické plecia. Bola o pár centimetrov vyššia od Gulivera a často ho dráždila oslovením „moj malyš“. Jej bystré prenikavé oči nestrácali lesk a chlapčenskú roztopaš. Smiala sa veľa a naozaj zo srdca, čo zanechalo stopy: sotva viditeľné vrásky okolo očí a po oboch stranách úzkych, modigliansky dokonale vykrojených úst. Čím bola nedostupnejšia, tým väčší blázon bol do nej. Raz mu celkom vážne povedala:

„Keby som si nebola istá, že nemáš sklony k samovražde, nechala by som ťa na pokoji. Ťažko by som znášala stratu takého priateľa.“

„Nechcel by som byť v koži tých, pri ktorých si na to nemyslela,“ oplatil jej rovnakou mincou.

Zhovárali sa o všetkom možnom, vymieňali si vety ako pingpongové loptičky. Bolo mu jasné, že tu nie je najvhodnejšie prostredie, nechcel však prísť o túto príležitosť, a tak celý čas rozovor naťahoval a nepúšťal jej ruku.

¹¹ Takže pre mňa dve deci a pre moje dievča pohár šampanského.

„No, mne para!“¹² riekla nakoniec rezolútne a šikovne si uvoľnila ruku zo zajatia.

„Aké máš číslo izby? Nechám ti na recepcii malý darček. Len si ho ráno nezabudni prevziať.“

Vstala od pultu a skôr ako sa stihol spamätať, položila pod taniерik s orieškami päťdolárovú bankovku a pobrala sa k východu.

„Dvestopäťdesiatšesť,“ zvolal Guliver.

„Viem, všimla som si to na kľúči. Len si ho tam nezabudni!“ zasmiala sa.

V hotelovej izbe sa cítil sám a stratený. Opäť preskočila iskra. Vzbĺkol plameň a vzápätí ho zahasil prievan náhody. Mohla jeho cesta na Kaukaz súvisieť s týmto nečakaným stretnutím? Iste by sa umáral myšlienkami až do rána, keby zrazu nezačul tiché klopanie na dvere.

„Kto to môže byť?“ pomyslel si. „V takomto hoteli asi nebudú farcovščiki.“¹³ Aj tak im nemá čo ponúknuť. Všetky peniaze minul na zájazd a tých pár rubľov, čo si vymenil, postačí nanajvýš na kávu v bufete a noviny.

Zrýchlené údery srdca mu čosi našepkali. Ešte skôr, ako sa štrbinou v dverách presvedčil o správnosti predtuchy, polohlasne vyriekol jej meno:

„Anna!“

V Naľčiku sa zastavili na plánovanú prestávku. Tánička všetkých dôrazne upozornila, že sú povinní hlásiť sa po ceste na kontrolných „punktoch“ GAI.

„Je to kvôli vašej bezpečnosti,“ zdôraznila. „Jen vás prosím, nezdalujte se od nádraží. Aby jsme vyjeli včas...“

Keď Guliver vystupoval, všimol si, že miesto vodiča je už prázdne. Prešiel niekoľko desiatok metrov a zazrel ho stáť pri modrom

¹² No, už je čas ísť.

¹³ šmelinári

„žigulíku“. O čomsi sa zhováral s človekom, ktorý sedel v aute so spusteným oknom. Guliver im nevenoval väčšiu pozornosť. Muž v aute podal niečo vodičovi, ten sa obzrel cez plece, akoby sa obával, či ho niekto nesleduje. Keď sa im stretli pohľady, Guliver už nemal čas uhnúť zrakom. Obom mužom sa asi zdal podozrivý. Dvere žigulíka sa rázne zatvorili a auto zmizlo za bránou. Vodič sa stratil medzi autobusmi. Guliver tam chvíľu stál a keď okolo prechádzala dievčina v športovej bunde, opýtal sa jej:

„Vy nepodskažete, kde zdes možno kúpiť cholodnyje napitky?“¹⁴

„A vot tam, rjadiškom, kiosk.“¹⁵

Kúpil si pepsi v netypickej hladkej sklenenej fľaši s papierovou nálepkou v azbuke. Pepsi je tu už skoro desať rokov. Vtedy využili hlúposť majiteľov konkurenčnej značky, ktorá sa rozhodla bojkotovať moskovskú olympiádu. Keby ju predávali chladnú, možno by chutila aj Guliverovi. Takto nevypil ani polovicu a nechal ju na stole. Keď nastupoval do autobusu, vodič už sedel na svojom mieste. Keby pohľad zabíjal, padol by Guliver s prestreleným srdcom už na prvom schodíku. Nevedel, či sa má usmiať, alebo ináč dať vodičovi najavo, že nie je nepriateľ, že bol len náhodným svedkom akejsi transakcie, ktorá ho vôbec nezaujíma. Pod širočiznou šiltovkou spopod hustého zrasteného obočia žiarili dve hlboko do lebky zasadené čierne oči dravca. Jeho hrozivý výraz dokresľoval orlí nos a takmer neviditeľné ústa zakryté ostrými fúzmi. Guliver na chvíľu zastal a priateľsky sa ho opýtal:

„Nam ješčo dolgo jechať do Elbrusa?“

„Neznaju,“¹⁶ odvrkol šofér.

Vrátil sa na svoje miesto. Chvíľu premýšľal, či urobil dobre. Napokon, šofér možno pochopil, že to bolo len nedorozumenie.

Guliver bol na Kaukaze prvý raz. Nebolo to preňho vysnívané

¹⁴ Prosím vás, neviete, kde sa tu dajú kúpiť studené nápoje?

¹⁵ Tu neďaleko je stánok.

¹⁶ Ešte budeme dlho cestovať do Elbrusu?
Neviem.